

Tretjärns station - Tjän och banvaktstugor nr 715 och 716

Tretjärn bv, Tretjärn bv – stuga nr 715, 641, 31

Kristinehamn 141,465 km

Byggd 1922, Söld 1965.

Tretjärns banvaktstuga nr 715, ca 1930. Foto: okänd/Järnvägmuseet JvmKABA00351

Järnvägare efter en snöig
inlandsbana mellan Tretjärn
och Vakern 1962 -63
Sittande från vänster:
Ove Liljekvist, Vakern,
Josef Lässer, Tretjärn,
Karl-Gunnar Boväng, Tretjärn.
Stående Erik Jansson
Hunden Kajsa.
Fått kortet av Urban Boväng.
Vansbro.

Tretjärn en vinterdag 1962. Foto från Urban Boväng.

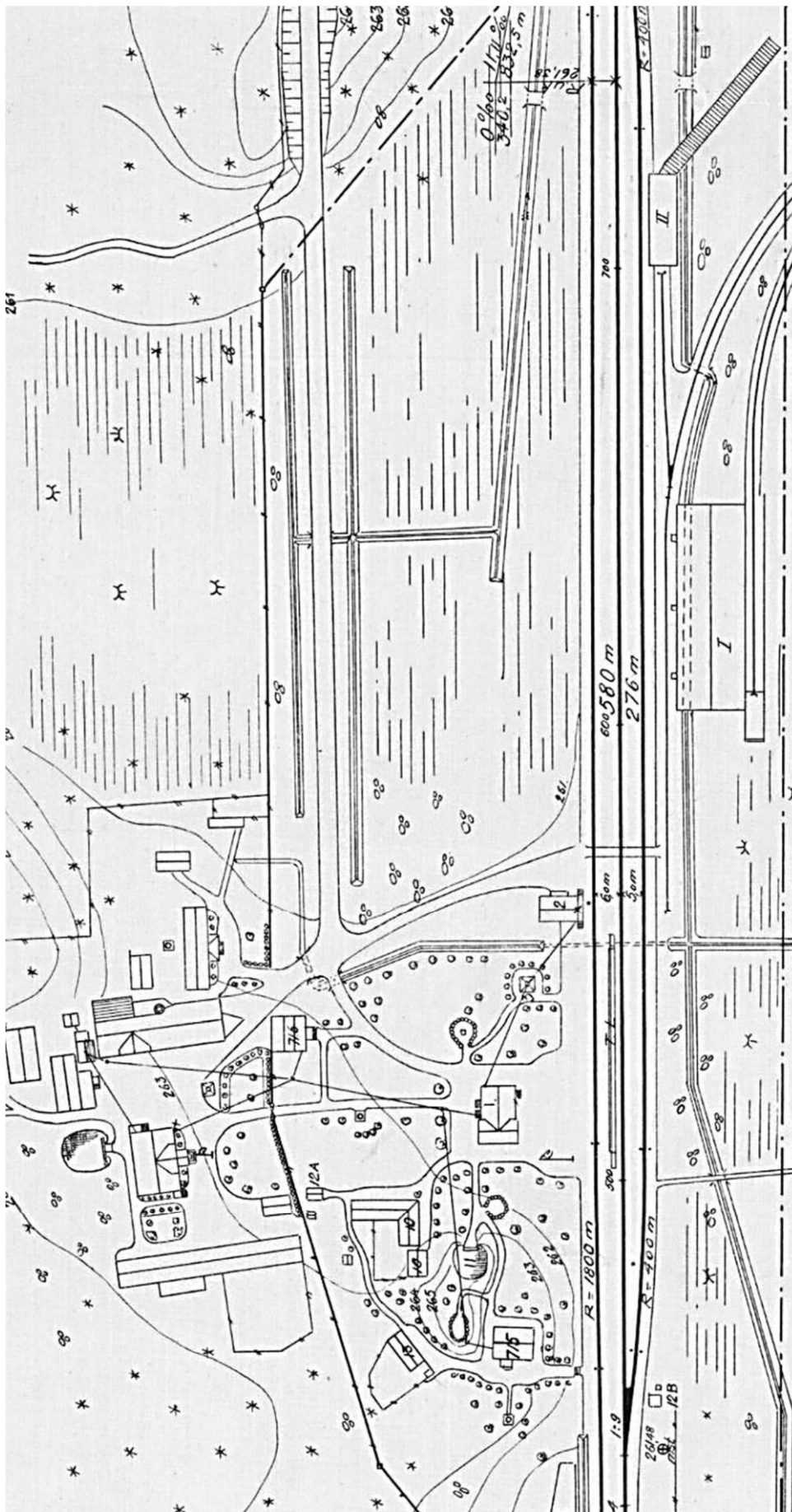

Tretjärns banvaktstuga nr 715, 2011. Foto: Erik Sjöholm

Tretjärns banvaktstuga nr 715, 2017. Foto: Mirjam Klein

När jag gick i småskolan i Vansbro hade jag en lika gammal kompis som bodde i Tretjärn. Familjen bodde i banvaktstugan. Vi kunde åka till varandra med rälsussen.

- 1 Stationshus
- 2 Godsmagasin
- 3 Avträde för allmänheten
- 10 Uthus till bostadshus
- 11 Källare
- 12A Brandbod
- 12B Dressinskjul
- 13 Uthus för banvaktstuga

I Trämasse magasin tillhörigt AB Dalarna
 II Lastbrygga för träkol tillhörigt AB Dalarna

Banvaktstuga nr
 715
 716

Tretjärn, stn, Tån (EJ: TK)

MVJ/SJ Avstånd Kristinehamn 142 km – Mora 80 km, mellanKAndersfors och Vansbro, Järna socken, Vansbro Kommun. Möh 261. Sign: Tån. Skrevs till 1895 Trekärn. Tabell 38.

Öppnades 1895-11-01, nedlagd 1969-09-01

Fd [Trekärn](#) 1890-11-01 – Hlp b1900t, T hlp 1948-05-01, I hlp 1957

Byggd 1895, ombyggd 1943 Söld 1967

Frimärke Tretjärn

Tretjärn post 1895-1001—1957-07-14. --- -
vansbro postombud 2 1957-07-15— 1969-08-31

I Sveriges Järnvägsstationer 1926 kan man läsa:

”TRETJÄRN (Järna kommun, Kopparbergs län). SJ II d 18 ts 306 km från Stockholm över Vansbro. Klass 6. Dyrort B. Uppbörd ca 45 000 kronor. Tjänstgöringstid 8 timmar. Stationsföreståndare C P Larsson, f 18 feb 1862. Övriga tjänstemän: 1 stationskarl. Poststation är förenad med järnvägsstationen.

Stationssamhälle. Skogs- och bergstrakt med ca 250 inv. Kyrka, skola, läkare, apotek och bankkontor i Vansbro, 9 km.”

Sidospår till Eldforsens massafabrik och senare till SJ:s grusgrop

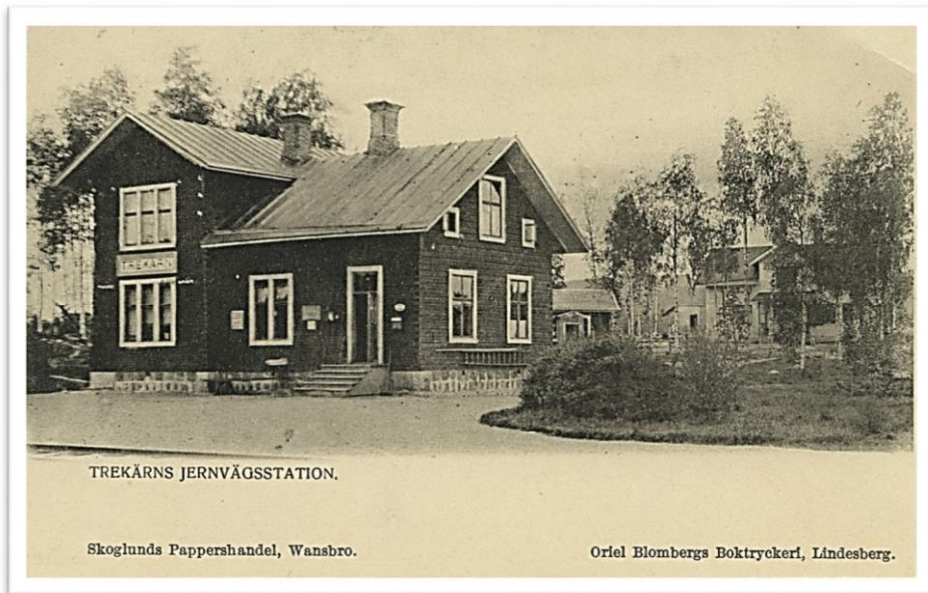
Stationsföreståndare enligt <http://stiglundin.se>

År	Namn	Född	Tidigare	Senare	Död
1890-1895	Emil Olsson	1868		Stf Vakern 1895	
1895-1898	Johan Henriksson	1868	Från Malung	--- innebränd Vansbro	1898
1899-1914	R L Westman	1864	Stf Vika 1891	---	1914
1914-1927	Carl Larsson	1862	Stf Vakern 1903	Pension 1927	
1927-1928	Carl Holm	1882		Stf Långban 1928	
1928-1941	H F Gustafsson	1881	Stf Vakern 1926		
1941-1945>	O G Hällström	1907			
	Sofia Johansson, plv	1907			
	Greta Johansson Plv+tkl				

Degraderades till hållplats 1933?

(Margareta) Greta Johansson sista platsvakten med tkl utbildning

Tack vare närheten till Eldforsens pappersmassfabrik bildades samhället Trekärn efter Mora Vänerens järnväg. År 1895 byggdes här en förenad post- och järnvägsstation. Efter att pappersbruket lagts ner minskade trafiken och Tretjärn degraderades till håll- och lastplats. År 1957 var det slut med både järnvägspersonal och postverksamhet.

Trekärns järnvägsstation, < 1895. Foto: okänd/Järnvägmuseets JvmKDAA14435. OBS stavningen

Tretjärn station, 1920". Foto: okänd/Järnvägmuseet JvmKDAA08625

Mellan fabriken och stationshuset skymtar banvaktsstuga 716 Tretjärn.

Den höga skorstenen i bakgrunden tillhörde O Hedenstedt spisbrödsfabrik.

Jag besökte Arne Berglund i Vansbro som arbetade på spisbrödsfabriken i unga år. Han började där i 13 års åldern. Bagarna började tidigt med att göra deg. De hade vedeldade ugnar. Han hade detta tidningsurklipp som berättade lite om denna fabrik och som jag här försökt klippa ihop till läsbart skick.

Annons Dalpilen 1912

TRETJÄRNS BAGERI

(Innehafvare: O. HEDENSTEDT)

Rekommenderar sina välkända tillverkningar

Spis- & Knäckebröd,
Limpor och Sikkakor
samt alla sorters

Småbröd.

Då endast förstklassig råvara användes kan högsta kvalité garanteras.

Försäljes hos alla välsorterade speerihandlanden.

Etikett till brödpaket - Fått bild från Jonas Hansson.

**Giv länets industri
ditt stöd!**

**Köp alltid Tretjärns
Knäckebröd!**

Annons Dalpilen 1930

Falukuriren 1957-09-08

FK Fredagen 8 sept. 1957

Tretjärns spisbrödsfabrik går i graven och innanmätet håller på att plockas ur. I förgrunden skorstensstocken och ugnen till det första bageriet som redan är rivet.

*Tretjärns spisbrödsfabrik
offer för rivningsmannskap*

VANSBRO (FK) En epok i Eldforsens-Tretjärns historia är definitivt till ända. Den gamla spisbrödsfabriken håller på att rivras och det kommer aldrig mera något gott spisbröd från Tretjärn. Annars har det brödet mättat många munnar i Västerdalarna från 1910 fram till 1945 och det var gott bröd, många minns det med saknad.

Ivar Janssons rivningspatrull har redan hunnit plocka ut mängder av grejor bl.a. ett mycket konstfärdigt lagt marmorgolv och mycket annat från ugnarna. Utanför står degblandarna rostiga och vattenfyllda, ingen mer deg kommer att blandas i dem, möjligen kan det komma att växa blommor i stället. Redan är det första bageriet, där fabrikör Olof Hedenstedt startade 1906 rivet och nu går man lös på det 1910 byggda större komplexet. Här blir massor av byggnadsvirke för de allt flera fritidshus som växer upp efter sjöar och älvstränder i trakten. Så i en eller annan form bevaras ändock Tretjärns spisbrödsfabrik men den skingras över ett stort område.

Bröd åt Västerdalarna

Fabrikör Olov Hedenstedt var en driftig karl. Han arbetade först i Mor Olov Larssons butik i Vansbro när seklet var ungt. 1906 köpte han egen butik i Tretjärn som då var en livlig järnvägsstation. I samma byggnad som butiken fanns också ett gammalt bageri och det satte Hedenstedt fart på. Han fick dit en bagare och började baka limpor och finbröd och avsetningen var god eftersom Vansbro och Eldforsens industrier drog till sig mer och mer folk. Så Hedenstedt beslutade sig för att driva verksamhet i större skala och lät 1910 bygga spisbrödsfabrik med ordentliga ugnar och industriell drift. Det fanns ingen spisbrödsfabrik i omgivningen varför avsetningen var tryggad. Ett par yrkesbagare anställdes och flickor från Milborg och Tretjärn eller andra platser fick jobb. Sammanlagt selsattes ett 10-tal personer. Och ugnen sprutade ut brödkakor som paketerades av flinka kvinnohänder. Brödet slogs in i papper som på framsidan hade tre mörka skogstjärnar avbildade. Sedan kom det också andra märken på brödpapperet och med olika numrering efter smak och kvalité. Brödet blev omtyckt och mättade många hungriga munnar i Västerdalarna under årens lopp.

Men så kom elektriciteten och där-

med också elektriska bakugnar. Det blev för dyrt att investera i sådana vilket på längre sikt blev bageriets öde. Man kunde inte hålla sig med i längden berättar sonen Oskar Hedenstedt. När Olov Hedenstedt i april 1934 gick bort övertog sonen rörelsen men arrenderade sedermera ut den. Fram till 1945 bakades det bröd här men sen var det slut.

Det gick åt mängder av ved för att elda upp ugnarna. Därom vittnar det stora taket vid sidan av fa-

briken vilket täckte vedupplaget. De anställda var ofta ungarkarlar eller ungflickor vilket gjorde att man fick lov att servera regelbundna måltider åt dem berättar fru Hedenstedt. Man hade därmed en av de första företagsrestaurangerna kan man säga.

Någon gång i höst är trälängan som utgjorde Tretjärns Spisbrödsfabrik borta. Många som ätit det goda brödet därifrån känner kanske ett stick av saknad i hjärtat.

NEWS

Tretjärn, bv – stuga nr 716

Kristinehamn 141,537 km

Stugan skymtar på bilden av Tretjärns stationshus (mellan stationen och magasinet).

Tretjärn, 1934. Foto: T Hallenius/Järnvägmuseet JvmKBE04144

Oljecistern

Oljecisternen i Tretjärn. Fått kortet av Ronny Nilsson

Sammanställning från: <http://www.jvmv2.se/forum/index.php/index.php?mode=thread&id=171870>
Vid Tretjärns stations norra ände (vid järnvägsövergången) fanns en stor cistern som var byggd i mitten av 50-talet. Militär beredskapslagring av ”motorbrännolja” som är militärens benämning för dieselolja. Måtten var 30x30 m och den innehöll 21 000 m³ (?). Cisternen revs i mitten av 80-talet.

Tankvagnar för lossning/lastning ställdes upp på stationen. Via ett litet rödmålat pumphus pumpades bränslet i en c:a 100 m lång rör-ledning till lagercisternen.

Utlastning av motorbrännolja från SJ lager i Tretjärn anges i SJ skrivelser från januari 1972.

Utlastningen skulle starta till våren med ca 30 vagnar/mån och med 10 vagnar i omlopp. Motorbrännoljan skulle främst transporteras till olika lokstationer. I oktober samma år anges leveranser från Överstyrelsens för Ekonomisk Försvarsberedskaps lager i Vansbro. Då fanns ca 2,5 miljoner liter kvar. Det var problem med för höga värden på koksrester och svavelhalter. I december var tömningen klar och på våren 1973 ville SJ avveckla anläggningen.

Bibanan Tretjärn – Eldforsens smalspåriga järnväg 1895-1932, längd 2,7 km

Vid "Långtomlänge" i Eldforsen. Transport av pappermasselast på hästjärnvägen. Transporten gick till Tretjärns järnvägsstation. Närmaste hästskjutsen: Hästen Åke, körkarlen David Vivegg med dottern Edit. på massabalarna. Andra hästskjutsen: Hästen Frej med körkarlen Frans Fagrell d.y. Foto: A. E. Persson, Äppelbo och förmedlat av Mattias Lundell

År 1894 anlades en smalspårig bibana, 891 mm (uppgift om 750 och 600 mm finns), från pappersfabriken i Eldforsen till Tretjärns järnvägsstation för att kunna transportera pappersmassa. De första åren 1894-1921 användes hästar som drivkraft åt de tre ton tunga järnvägsvagnarna. Balar av massaark vägde ca 150 kg. Runt 30 balar kunde man packa på ett skift. Sedan fördes de till lastbryggan och därifrån de ca tre km till Tretjärns järnvägsstation. Varje vagn drogs av en häst och innehöll normalt 18 balar och innebar en lastvikt på 2,7 ton. Eftersom det var motlut på slutet så var det så mycket som brukets två hästar orkade med. På återvägen tog man tomvagnen samt flisvagnar med bränsleflis. Varje häst gjorde normalt fem vändor per dag eller 3 mil om dagen. År 1921 anskaffades ett lokomotiv som fick ersätta hästkraften men fem år senare, år 1926, återgick man till hästtransporter. Hästen var mer tålig och gick inte sönder så lätt. År 1932 ersattes hästarna återigen. Denna gång blev det med lastbilar på landsväg till Tretjärn.

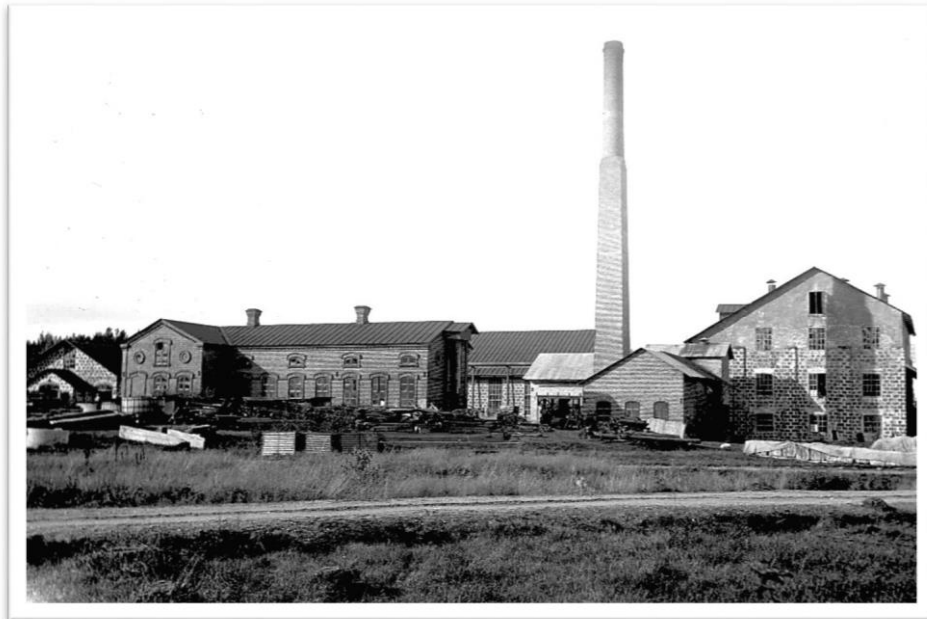
Eldforsens pappersfabrik lades ner 1932. Samtidigt tog SJ över banan och byggde om den till normalspår och ändpunkten flyttades några hundra meter närmare Tretjärn. Därefter kom banan att användas sporadiskt för grustransporter till bl a banbygge Vansbro – Malung (1934). 1958 revs rälsen och då hade inte banan trafikerats på över 10 år.

Eldforsens träsliperi

Innan träsliperiet i Eldforsen stod klart år 1898 var det bara en fäbodvall där. Sliperiet hade rykte om sig att tillverka landets finaste pappersmassa (mekanisk framställning som innebar att ved sönderdelades mekaniskt till massa för papperstillverkning). Anledningen till det var det rena vattnet i älven.

I boken "Papper och massa i Dalarna" kan man läsa följande:

1894 beslutade AB Mölnbacka-Trysil att anlägga ett sliperi vid "Westra Dalelfwen". Efter ett lån på 150 000 beslutade man anlägga ett sliperi med 2500-3500 ton och en anläggningskostnad på ca 200 000.

Bild 201 - Sliperiet syns till vänster, bakom reparationsverkstaden. Torken till höger. Foto förmedlat av Mattias Lundell

I juli beslutade man bygga i Eldforsen och hade fått tillstånd för dammanläggningar och kraftverk med träsliperi. Man byggde dammar över två av älvens grenar vid forsen, men eftersom detta inte gav tillräckligt med drivvatten fick man 1897 tillstånd att bygga även över västerdalälvens huvudarm. Fabriken var inte klar förrän 1898.

Träsliperiet sysselsatte totalt 60 personer. Väg fanns inte till Eldforsen förrän 1923. Hästjärnvägen som berättats om tidigare nyttjades för transporterna.

I Eldforsen producerades:

2 900 ton trämassa

4 561 ton trämassa

4 663 ton trämassa

1900-1929 ägdes sliperiet av Trävaruaktiebolaget Dalarne och detta blev ett dotterbolag till Korsnäs AB 1929 fram till nedläggningen 1935 då man tröttnat på den dåliga lönsamheten och började satsa på kraftproduktion i stället. Fabriken befintliga kraftstation med sju turbiner revs. Ersättaren var redan från början konstruerad för kraftleverans till det allmänna elnätet och stod klar 1935. Man påbörjade byggandet av en ny kraftstation 2008 och 2009 togs den gamla ur drift.